

Αρ. Φακ.: 54/2021

Τοποθέτηση

Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

αναφορικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες των Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης

Ερευνών Λειτουργός: Κυριάκος Κυριάκου

Λευκωσία, 12, Ιανουαρίου 2021

A. Παράπονο

1. Ο Πρόεδρος του Συνδέσμου συγγενών και φίλων ατόμων με αυτισμό «Μαζί» υπέβαλε παράπονο στο Γραφείο μας σε σχέση με τα πρόσφατα μέτρα που αποφασίστηκαν αναφορικά με τον **τρόπο λειτουργίας των σχολείων την περίοδο 11-29 Ιανουαρίου 2021**, για σκοπούς αντιμετώπισης της πανδημίας του ιού COVID-19 και, ειδικότερα, αναφορικά με την απόφαση για την **παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσή στα παιδιά Δημοτικής Εκπαίδευσης που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες** των σχολείων τους.
2. Συγκεκριμένα, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου μας πληροφόρησε ότι, βάσει σχετικής Εγκυκλίου της Διεύθυνσης Δημοτικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού, Πολιτισμού και Νεολαίας, στις Ειδικές Μονάδες των Νηπιαγωγείων και στα Ειδικά Σχολεία θα γίνεται με τη φυσική παρουσία των παιδιών αλλά στην περίπτωση των παιδιών που φοιτούν σε Ειδικές Μονάδες σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης, η φοίτηση θα γίνεται εξ αποστάσεως.
3. Η πιο πάνω απόφαση, σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Συνδέσμου, συνιστά **διακριτική μεταχείριση** των παιδιών που φοιτούν στις ειδικές Μονάδες των Δημοτικών Σχολείων, καθότι **δεν είναι εφικτό και πρακτικά δυνατό να παρακολουθούν εξ αποστάσεως το πρόγραμμα** που τους παρέχεται στις Ειδικές Μονάδες των σχολείων τους. Περαιτέρω, η **απόφαση** αναφορικά με την αποτελεσματική **παροχή ειδικής εκπαίδευσης** στον εκάστοτε μαθητή, λαμβάνεται **από την οικεία Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης**, στη βάση της **ατομικής αξιολόγησης** του κάθε μαθητή, κάτι που **δεν συνάδει με την παροχή ταυτόσημης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε όλα τα παιδιά** που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες των Δημοτικών Σχολείων.
4. Ως επακόλουθο, καταλήγει ο Πρόεδρος του Συνδέσμου, τα παιδιά των Ειδικών Μονάδων των Δημοτικών Σχολείων **αποκλείονται από την πρόσβαση σε αποτελεσματική εκπαίδευση** με όλες τις επιπτώσεις που αυτό θα επιφέρει στον ψυχισμό και την αναπτυξιακή πρόοδο τους, ιδίως των παιδιών με αυτισμό, ένεκα της **διαφοροποίησης της καθημερινής τους ρουτίνας**.
5. Σημειώνεται ότι οι **συνοδοί** των παιδιών Δημοτικής Εκπαίδευσης, ως επίσης και οι **εκπαιδευτικοί, εξακολουθούν**, όπως μας πληροφόρησε ο Πρόεδρος του Συνδέσμου και βάση πληροφοριών στον ημερήσιο τύπο,

να προσέρχονται στα σχολεία στα οποία είναι τοποθετημένοι καθ' όλη τη διάρκεια της παροχής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Β. Εγκύκλιοι Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού, Πολιτισμού και Νεολαίας

6. Η Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού, Πολιτισμού και Νεολαίας, με σχετική **εγκύκλιό ημερομηνίας 8 Ιανουαρίου 2021**¹ ενημέρωσε τις Διευθύνσεις των σχολείων ότι κατά την εν λόγω περίοδο, στα παιδιά που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες των σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης, θα παρέχεται **εξ αποστάσεως εκπαίδευση με έδρα τα σχολεία**, στη βάση του **Πλαισίου Δράσης**² που αναφερόταν στην εγκύκλιο ημερομηνίας 22 Οκτωβρίου 2020.
7. Με βάση το εν λόγω **Πλαίσιο Δράσης** περιλαμβάνει συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών «...σε δράσεις είτε ασύγχρονης είτε σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, αναλόγως των δυνατοτήτων των μαθητών/ριών και των ιδιοτεροτήτων του κάθε σχολείου...ατομικά ή σε ομάδες όπου οι μαθητές/ μαθήτριες κατέχουν τις ανάλογες δυνατότητες για εφαρμογή τους...».
8. Το **κυριότερο εργαλείο** για την παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε μαθητές/μαθήτριες Ειδικών Μονάδων, είναι, βάσει του Πλαισίου Δράσης, **ο ιστότοπος του σχολείου**.
9. Σύμφωνα επίσης με τις πιο πάνω εγκυκλίους, οι **Ειδικές Μονάδες των Νηπιαγωγείων** λειτουργούν κανονικά **με φυσική παρουσία** των μαθητών/μαθητριών.

---

¹ Αρ. Φακ. 7.11.28/2, 21.11.06.1/1

² Εγκύκλιος με αρ. φακ. 7.11.28/2, 21.11.06.1/1, ημερομηνίας 4 Ιανουαρίου 2020

Γ. Νομικό Πλαίσιο

Περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος

10. Με βάση τον **περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο**, η εκάστοτε **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** αποφασίζει και προσδιορίζει, κατόπιν αξιολόγησης των παιδιών, **κατά πόσο ενδείκνυται να τους παρέχεται ειδική αγωγή και εκπαίδευση ή μέρος της, καθώς και σε ποια έκταση, σε ειδική μονάδα.**³
11. Στη σχετική της έκθεση που συντάσσει η Επαρχιακή Επιτροπή, **καθορίζει τα μέσα και τις διευκολύνσεις** με τις οποίες θα παρέχεται ειδική αγωγή και εκπαίδευση σε κάθε παιδί.⁴ Στις δε Ειδικές Μονάδες, οι οποίες νοείται ότι είναι **ενταγμένες και ενσωματωμένες σε συνηθισμένα σχολεία,**⁵ εφαρμόζεται κατ' αναλογία ατομικό πρόγραμμα εκπαίδευσης.⁶
12. **Ειδική αγωγή και εκπαίδευση**, σύμφωνα με τον πιο πάνω Νόμο, σημαίνει **«...την παροχή της αναγκαίας βοήθειας...για τη συνολική ανάπτυξη του σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στον ψυχολογικό, στον κοινωνικό, στον εκπαιδευτικό, συμπεριλαμβανομένων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης...».**
13. Βάσει του **περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου**, η λιγότερο ευνοϊκή ή **μειονεκτική μεταχείριση ενός ατόμου, ένεκα της αναπηρίας του, συνιστά δυσμενή διάκριση εις βάρος του λόγω αναπηρίας.**⁷ Η παράλειψη διενέργειας αλλαγών σε υπηρεσίες, περιλαμβανομένων των σχολείων, με επακόλουθο να καθίσταται αδύνατη ή αδικαιολόγητα

---

³ Άρθρο 12 του **περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου**

⁴ Κανονισμός 13 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

⁵ Κανονισμός 41 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

⁶ Κανονισμός 45 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

⁷ Άρθρο 2 του περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου [Ν. 127(Ι)2000]

δύσκολη, για ένα άτομο με αναπηρία, τη χρήση αυτών των υπηρεσιών, συνεπάγεται **άνιση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρίες**.⁸ Προς τούτο, θα πρέπει να λαμβάνονται τα **κατάλληλα μέτρα που θα διασφαλίζουν ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή στα άτομα με αναπηρία, στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων**.⁹

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

14. Με βάση τη **Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες** που κυρώθηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία το 2011¹⁰, τα Κράτη αναγνωρίζουν το **δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση** και προς την πραγμάτωση του δικαιώματος αυτού, οφείλουν να **διασφαλίζουν**:¹¹

→ Την παροχή μέτρων εξατομικευμένης υποστήριξης, **σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη**, που είναι σύμφωνα με τον στόχο της πλήρους ενσωμάτωσης.

→ Ότι τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να έχουν **πρόσβαση σε ποιοτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση** σε ίση βάση με άλλους.

→ Ότι η εκπαίδευση ατόμων με αναπηρίες πραγματοποιείται **σε περιβάλλοντα τα οποία μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη**.

15. Σύμφωνα επίσης με τη Σύμβαση, οποιοσδήποτε **αποκλεισμός ή περιορισμός με βάση την αναπηρία** που απολήγει στην **παρεμπόδιση ή ακύρωση της αναγνώρισης, απόλαυσης ή άσκησης σε ίση βάση με άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών** σε οποιοδήποτε τομέα, καθώς και η **άρνηση παροχής εύλογων προσαρμογών**, συνιστά **διάκριση με βάση την αναπηρία**.¹²

---

⁸ Άρθρο 6 του Ν. 127(Ι)2000

⁹ Άρθρο 9 του Ν. 127(Ι)2000

¹⁰ Περί της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ανόμων με Αναπηρίες και Άλλων Συναφών Θεμάτων (Κυρωτικός) Νόμος 8(ΙΙΙ)/2011

¹¹ Άρθρο 24 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

¹² Άρθρο 2 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

16. Με βάση, δε, το **Γενικό Σχόλιο με αρ. 4 (2016)** της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, οι **εύλογες προσαρμογές** θα πρέπει να επιλέγονται **στη βάση των εξατομικευμένων αναγκών** του προσώπου. και θα πρέπει να αποφασίζονται για κάθε περίπτωση ξεχωριστά, αφού ακόμη και μαθητές με την ίδια αναπηρία μπορεί να χρειάζονται να λάβουν διαφορετικές διευκολύνσεις.

Περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων Άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμος

17. Σύμφωνα δε με το άρθρο 6 του **περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων Άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμου**, αποτελεί **απαγορευμένη με νόμο διάκριση**, κάθε μεταχείριση ή συμπεριφορά, διάταξη, όρος, κριτήριο, ή πρακτική, που στα πλαίσια δραστηριοτήτων στο δημόσιο ή και στον ιδιωτικό τομέα δραστηριοτήτων διέπεται ειδικά, απαγορεύεται ή δεν επιτρέπεται, από οποιοδήποτε εκάστοτε σε ισχύ Νόμο ή κανονισμούς επί τω ότι συνιστά σύμφωνα με τις διατάξεις τους **άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω, μεταξύ άλλων, ειδικών αναγκών**. Διάκριση δυνατόν να είναι απαγορευμένη με νόμο διάκριση, υπό την προαναφερόμενη έννοια, **καθ' όσον αφορά οποιοδήποτε θέμα, περιλαμβανομένων θεμάτων εκπαίδευσης**.

Δ. Διαπιστώσεις

18. Είναι αναντίλεκτο ότι στο πλαίσιο της προσπάθειας αναχαίτισης της εξάπλωσης της πανδημίας, έπρεπε να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα για τον περιορισμό των όποιων δυνητικών εστιών περαιτέρω διάδοσης του ιού, περιλαμβανομένων και μέτρων που να αφορούν στον τομέα της εκπαίδευσης.
19. Η αξιολόγηση του περιεχομένου της ορθότητας των ληφθέντων μέτρων δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Επιτρόπου, καθότι πρόκειται για ζήτημα που άπτεται ειδικών γνώσεων και στηρίζεται στην κρίση της αρμόδιας επιστημονικής ομάδας ειδικών. Ειδικότερα, πρόκειται για

ζήτημα, σε σχέση με το οποίο, σύμφωνα με τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου η κρίση της αρμόδιας αρχής είναι ουσιαστικά ανέλεγκτη,² από οποιοδήποτε δικαστικό ή εξωδικαστικό μηχανισμό.

20. Επομένως ο έλεγχος επί των **ληφθέντων μέτρων περιορίζεται σε έλεγχο νομιμότητας με βάση την αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με την οποία** τα εν λόγω μέτρα θα πρέπει να είναι **ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό** και να **ακολουθούν την επεικέστερη λύση σε σχέση με τον περιορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως** στις περιπτώσεις που κάτι τέτοιο θα **μπορούσε να αποφευχθεί** χωρίς, εκ πρώτης όψεως να επιφέρει οποιοδήποτε πλήγμα στη συλλογική προσπάθεια που καταβάλλεται για περιορισμό της εξάπλωσης της πανδημίας.
21. Στην προκειμένη περίπτωση, στην απόφαση για εξ αποστάσεως φοίτηση των παιδιών των Ειδικών Μονάδων των Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης, φαίνεται ότι **τα προαναφερθέντα ενδεχομένως να μην έχουν προσμετρήσει**, καθότι στην αντίστοιχη περίπτωση των Ειδικών Μονάδων των Νηπιαγωγείων, ως επίσης και των Ειδικών Σχολείων, αποφασίστηκε ορθώς η συνέχιση της φοίτησης των παιδιών με φυσική παρουσία.
22. Κατ' επέκταση, η αναστολή της φοίτησης των παιδιών των Ειδικών Μονάδων Δημοτικής Εκπαίδευσης και ο περιορισμός της φοίτησης τους σε τηλεεκπαίδευση αντί σε διά ζώσης παρουσία, **δύναται να δημιουργήσει δυσμενή μεταχείριση** εις βάρος τους καθότι δεν προσμέτρησε τις εξατομικευμένες ανάγκες αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών που στηρίζονται από τις Ειδικές Μονάδες. Και αυτό γιατί, η εκπαίδευση που λαμβάνουν στο πλαίσιο των Ειδικών Μονάδων, **προφανώς και δεν δύναται να αναπληρωθεί ή να αντικατασταθεί με ασύγχρονη, αλλά ακόμη και σύγχρονη, εξ αποστάσεως εκπαίδευση.**
23. Για το λόγο αυτό **το Υπουργείο θα έπρεπε να λάμβανε υπόψη** ότι, αφ' ης στιγμής **τόσο οι συνοδοί όσο και οι εκπαιδευτές** των παιδιών που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες των σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης **βρίσκονται στα σχολεία**, να **προέβαινε στις αναγκαίες ρυθμίσεις και εύλογες προσαρμογές** ούτως ώστε τα παιδιά αυτά **να μην στερηθούν το όφελος που τους παρέχεται από τη φυσική τους παρουσία στις Ειδικές Μονάδες.**
24. Κάθε άλλη ρύθμιση για τα παιδιά με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, στα οποία η εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη έως αδύνατη, **αφενός συνιστά λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση και άρα**

δημιουργεί διάκριση, εφόσον χωρίς την αναγκαία διαφοροποίηση/προσαρμογή τίθενται σε δυσμενέστερη θέση έναντι των άλλων παιδιών, αλλά και επιπλέον η αντικειμενική αδυναμία προσαρμογής όλου ή μέρους του προγράμματος τους σε εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, ουσιαστικά επιφέρει αποκλεισμό τους από την όποια εκπαίδευση .

E. Εισήγηση

25. Ως εκ τούτου στη βάση των αρμοδιοτήτων μου ως **Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες** και ως **Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων** εισηγούμαι όπως το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού Αθλητισμού και Νεολαίας, αφού λάβει τις απόψεις των γονέων και των οργανώσεων τους, επανεξετάσει άμεσα και δη εντός των επόμενων ημερών, την απόφασή του για τα παιδιά με αναπηρία που φοιτούν στις Ειδικές Μονάδες των σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης, ώστε με την λήψη εξατομικευμένων μέτρων να συνεχίσουν απρόσκοπτα τη εκπαίδευση τους, και να αρθεί η οποιαδήποτε διάκριση που συντελείται βάρος τους εν συγκρίσει με τα υπόλοιπα παιδιά της ηλικίας τους που βρίσκονται στην ίδια θέση με αυτά.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη
Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

**Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης,
Προστασίας και Παρακολούθησης**

**της Σύμβασης του ΟΗΕ
για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία
Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων**